

Ny medlem i norr med Östhammarsfjärden i fokus

❖ Gästrike Vatten

Rent vatten är vårt viktigaste livsmedel och dricksvattenförsörjning är ett av samhällets basbehov. Vatten- och avloppstjänster är därför en viktig pusselbit i en hållbar samhällsutveckling. Med fokus på hållbarhet och trygghet levererar Gästrike Vatten vatten- och avloppstjänster till nästan 140 000 invånare i fem kommuner, vilket innebär ansvar för drift, underhåll och investeringar för framtiden.

Gästrike Vatten bildades 2008 när kommunerna Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby beslutade att samarbeta inom vatten- och avloppsförsörjning för att dela kompetens och resurser. Sedan 2017 ingår även Östhammars kommun i samarbetet och sedan 2021 är vi medlemmar i Svealands kustvattenvårdsförbund för att få en bättre recipientkontroll i Östhammarsfjärden.

VA-branschen är under starkt förändringstryck och står inför den största strukturomvandlingen sedan 1970-talet. Klimatförändring, urbanisering och regleringar ställer nya krav. VA-organisationernas roll i samhällsplaneringen utvecklas samtidigt som våra anläggningar behöver uppgraderas. Här innebär samarbetet i en koncern stora fördelar eftersom kunskap och erfarenheter kan delas.

Stora behov i Östhammars kommun

Inom Östhammars kommun har ett stort antal åtgärder vidtagits de senaste åren för att säkerställa rent dricksvatten, god avloppshantering och en bra arbetsmiljö. En ny vattenledning mellan Örbyhus i Tierp till Österbybruk och Alunda i Östhammar kommuns södra delar tas i full drift 2022 och kommer att förbättra vattentillgången. Samtidigt planeras en utbyggnad av avloppsreningsverket i Alunda. Ytterligare åtgärder behöver dock genomföras i kommunen och arbetet fortlöper under kommande år.

Under 2015 invigdes Karö Våtmark som renar vattnet från avloppsreningsverket i Östhammar innan det leds vidare till Östhammarsfjärden. Syftet är att våtmarken ska bidra till kvävereningen.

FOTO: ANNA NORBERG

En av utmaningarna är att många säsonsboenden främst längs kusten gör att behoven varierar under året. Trenden är samtidigt generellt att fler och fler gör om sina fritidshus till åretruntboende vilket gör att behovet av kommunalt vatten och avlopp ökar ytterligare.

Utredningar pågår för att utveckla VA-försörjningen främst i orterna Östhammar och Öregrund. Åtgärder behövs både för att klara nuvarande behov och för att öka kapaciteten. Dagens vattentäkter räcker inte till, speciellt inte under nederbördsfattiga år. Både råvattnet och det renade dricksvattnet får en sämre kvalitet under dessa perioder. På längre sikt krävs mer vatten.

Höga krav på avloppsreningen

Med utökad leverans av rent vatten och fler kunder måste vi också ha tillräcklig kapacitet på våra avloppsreningsverk. Flera av avloppsreningsverken ligger precis som vattenverken nära sina maximala volymer och behöver utökad kapacitet för att kunna rena mer vatten.

Planeringen för utbyggnader i Östhammars kommun är långt gångna. För Öregrunds avloppsreningsverk ligger en stor utmaning i att det är en sommarstad där befolkningen fördubblas under sommarperioden.

I ett hållbart samhälle behöver vi säkerställa att det använda vattnet renas omsorgsfullt innan det släpps tillbaka ut i naturen. Då recipienterna, särskilt Östhammarsfjärden, är mycket känsliga ställs särskilt höga krav på reningen vid Östhammars reningsverk. Det renade vattnet pumpas dessutom till den anlagda Karö våtmark med syfte att ytterligare rena avloppsvattnet innan det når fjärden.

Nytt samordnat recipientkontrollprogram

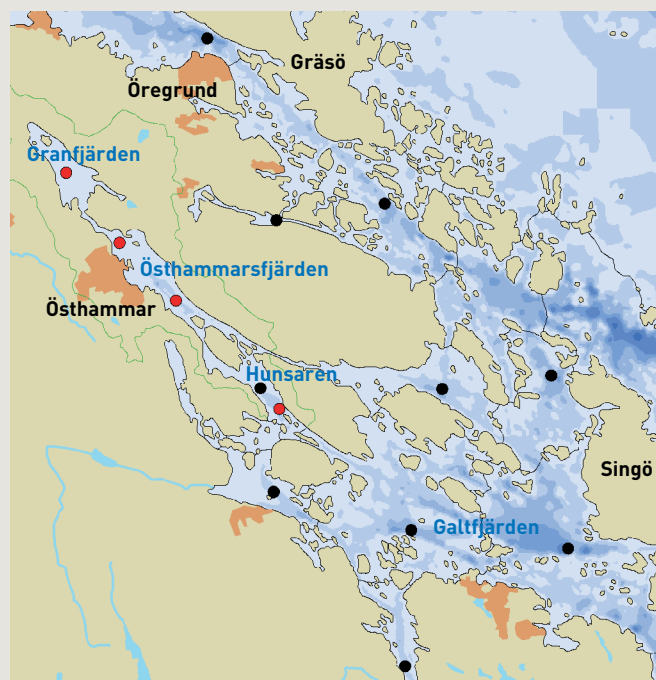
I många år har provtagning i kustvattnet utanför Östhammar skötts i egen regi, men sedan 2021 är Gästrike Vatten medlemmar i Svealands kustvattenvårdsförbund och samordnar recipientprovtagningen med förbundets övriga mätningar.

Syftet är att öka frekvensen och kvaliteten på mätningarna för att på ett bättre sätt kunna bedöma avloppsreningsverkets inverkan på miljön i området. Detta kräver att kompletterande data måste finnas för att klargöra andra viktiga faktorer av betydelse.

Tillförsel av fosfor från sedimenten och från havet utanför påverkar vattenkvaliteten i fjärden. Även kväve har en betydande påverkan på produktionen av växtplankton. Eftersom allt tillgängligt oorganiskt kväve tas upp av plankton under sommarhalvåret får tillförsel av kväve från reningsverket en stor betydelse. Det är viktigt att klargöra den relativa betydelsen av kväve och fosfor för den höga växtplanktonproduktionen som orsakar både försämrat siktdjup och låg upplevd vattenkvalitet.

Det nya kontrollprogrammet ger bättre förutsättningar att kunna bedöma orsakerna till det rådande miljötillståndet i området, och därmed att vidta effektiva åtgärder för att förbättra tillståndet i vattenmiljön inom flera olika områden.

SAMORDNAD RECIPIENTKONTROLL I ÖSTHAMMARSFJÄRDEN

▲ Östhammarsfjärden består av tre distinkta delar: Granfjärden, Östhammarsfjärden och Hunsaren, som skiljs åt av grunda sund. Den grunda Granfjärden har de högsta nivåerna av näring och klorofyll i området. Halterna avtar successivt utåt mot Hunsaren.

I det nya kontrollprogrammet tas prover åtta gånger per år, i februari, april, maj, juni, juli, augusti, oktober och december, vid de fyra röda provpunkterna. Mätningarna innefattar kväve- och fosforanalyser, syre och svavelväte, klorofyll och siktdjup. Även grumlighet i form av turbiditet undersöks. Växtplankton följs sommartid i Granfjärden och Östhammarsfjärden.

▲ Vattenprovtagningen i februari blir normalt från is, här i Hunsaren i februari 2021.